



Handläggare: Lisbeth Oulis
Telefon: 08-508 01 3696

Till
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Olle Johnselius
stadsdelsdirektör

Sakir Demirel
verksamhetsområdeschef

Sammanfattning

Ärendet gäller en remiss om förslag till revidering av riktlinjerna för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn.

Förändringarna i riktlinjerna är föranledda av en ny bestämmelse i Föräldrabalken som reglerar domstolens rätt att besluta om umgängesstöd i samband med beslut om vårdnad, boende och umgänge (FB 6 kap 15 c § första stycket, SFS 2010:740). Domstolens möjlighet att besluta om umgängesstöd gäller även vid interimistiska beslut.

Bilagor

1. Protokollsutdrag från socialnämnden, justerat 2011-09-05.



2. Socialförvaltningens tjänsteutlåtande med förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn

Remissbehandling

Kommunstyrelsen har begärt remissvar till förslaget om revidering av riktlinjerna för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn. Remisstiden sträcker sig till den 30 december 2011. Yttrande har begärts av samtliga stadsdelsnämnder och stadsledningskontoret.

Ärendet behandlades i socialnämnden den 30 augusti 2011. Socialnämnden godkände socialförvaltningens förslag. Protokollsutdrag bifogas (bil 1).

Förslag till nya riktlinjer

Den 1 augusti 2010 infördes en ny paragraf i Föräldrabalken. Ändringen i lagen innebär att domstolen får besluta om att det vid umgänget med den förälder barnet inte bor med, ska närvara en person som socialnämnden utser, så kallat *umgängesstöd* (6 kap 15 c § första stycket FB, SFS 2010:740).

Socialnämnden föreslår förändringar i riktlinjerna, som svarar mot ändringen i lagstiftningen. De förändrade avsnitten syftar främst till att klargöra vad ett yttrande till tingsrätten bör innehålla och rekommendationer för hur resursen umgängesstöd ska användas för att handläggningen och resursanvändningen ska bli likartad i hela staden. Vidare föreslår socialnämnden att om barnet inte tidigare är känt – vid interimistiska beslut som endast föregåtts av en snabbupplysning – ska ”stadsdelsförvaltningarna vara ytterst restriktiva med umgängesstöd och istället hänvisa till öppna verksamheter för stöd vid umgänge”. Socialnämnden föreslår i övrigt begränsning i omfattning av umgängesstödet, att svaret till domstolen ska vara skriftligt och att domstolen alltid kontaktas vid svårigheter att verkställa umgängesstöd. I förslaget betonas också att umgängesstöd varken är möjligt eller lämpligt att verkställa i situationer då det förekommer våld eller hot om våld. Socialförvaltningens tjänsteutlåtande bifogas (bil 2).

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till revideringen av riktlinjerna, som klargör socialtjänstens skyldigheter utifrån den nya lagstiftningen om umgängesstöd. Eftersom lagen har tillämpats i mer än ett år, har förvaltningen dock gjort vissa erfarenheter och frågeställningar har uppkommit om tillämpningen av den nya lagstiftningen. Det



är utifrån dessa erfarenheter förvaltningen har önskemål om tydliggöranden på ett antal områden i avsnittet om umgängesstöd.

I socialförvaltningens tjänsteutlåtande anges att om ett barn inte tidigare är känt (vid interimistiska beslut som endast har föregåtts av en snabbupplysning) ska stadsdelsförvaltningarna i första hand hänvisa till öppna verksamheter för stöd vid umgänge. Förvaltningen önskar ett förtydligande av vad som i detta sammanhang menas med ”öppna verksamheter”. I tjänsteutlåtandet (s.4, 3:e st.) står att det i staden verkar finnas ett behov av en samordnad, stadsgemensam resurs för umgänge och att några stadsdelsförvaltningar har skapat särskilda umgängeslokaler med bemanning eller använder sig av familjecentral eller liknande. Är det detta som avses med ”öppna verksamheter eller menas också exempelvis öppna förskolor? Om öppna förskolor är att betrakta som ett alternativ i detta sammanhang, kan det bli svårt att uppfylla kravet på att socialnämnden ska ”utse viss person”. Verksamheten vid en öppen förskola är till för alla barn och föräldrar som kommer dit. Förvaltningen önskar därför ett förtydligande av vad som menas med ”öppna verksamheter”.

”Socialnämnden ska *verka* för att stödet (umgängesstödet) inte består längre än nödvändigt och *verka* för att föräldrar istället avtalar om umgänge” (s. 3, 4:e st. i socialförvaltningens tjänsteutlåtande och s. 14, 3:e st. i riktlinjerna). Förvaltningen undrar vad detta innebär. Innebär det att aktivt erbjuda andra insatser istället? Innebär det att motivera parterna att avtala om umgänget? Är det den verksamhet, som ansvarar för rekryteringen av personer för umgängesstöd, som ska följa upp utförandet av insatsen och som ska *verka* för att umgängesstödet inte består längre än nödvändigt? Förvaltningen önskar att metodfrågorna kring umgängesstöd i ovanstående del belyses mer konkret.

Förvaltningen vill understryka de svårigheter, som kan uppstå då domstolen beslutar om umgängesstöd vid interimistiska beslut i ärenden som nämnden inte har någon tidigare kännedom om. Interimistiska beslut föregås av att domstolen inhämtar en upplysning i ärendet från socialnämnden. I en upplysning ska familjerätten redovisa förekomst i register samt ha samtal med föräldrarna och barnen men inte göra någon bedömning av lämpligheten av umgängesstöd. Vid en begäran om yttrande inför beslut om umgängesstöd ska socialtjänsten endast ge domstolen information om de praktiska förutsättningarna för att genomföra umgängesstöd. Det framstår som om lagstiftaren inte har förutsett att umgängesstöd kan begäras i fall där socialnämnden inte har gjort en bedömning av lämpligheten av umgängesstöd innan domstolen beslutar om det.

Socialförvaltningen hänvisar i sitt tjänsteutlåtande (s.4, 2:a st.) till skrivningar i propositionen som ändå ger möjlighet till yttrande. Så vitt förvaltningen förstår kan dock socialtjänsten endast ta kontakt med domstolen och parterna i *efterhand*, då umgängesstödet har pågått en tid och om umgängesstödjaren har anmält att umgängesstödet är olämpligt. Någon annan möjlighet att yttra sig om lämpligheten till domstolen finns inte innan domstolen fattar beslut.

I de reviderade riktlinjerna framför socialförvaltningen att familjerätten i tillämpliga delar ska använda grundprinciperna för Barns Behov i Centrum (BBIC) och BBIC-strukturen. Förvaltningen menar att det är viktigt att *inte* skriva in i riktlinjerna att BBIC:s arbetssätt ska tillämpas, eftersom det inte finns några rekommendationer om hur ett sådant arbetssätt ska utformas. Barnavårdsutredning/skyddsutredning är inte detsamma som vårdnadsutredning och BBIC:s struktur för den förstnämnda typen av utredningar kan därför inte användas i vårdnadsutredningar. Om det i riktlinjerna anges att familjerätten ska arbeta i linje med BBIC, har ansvariga i staden och stadens revisorer rätt att förvänta sig att ett sådant arbetssätt tillämpas. Arbetssättet kan därför också bli föremål för revision, vilket vore olyckligt, då ett sådant arbetssätt inte finns beskrivet.

Ett ”riktmärke” för umgängesstödet omfattning, i fall där det finns kännedom om barnet, bör enligt socialförvaltningen vara tre timmars umgänge för barnet var fjortonde dag (s.13, 4:e st.).

Förvaltningen anser att frågan om omfattningen av umgängesstödet behöver analyseras ytterligare. Anledningen är att barnet behöver lära känna umgängespersonen för att denna person ska bli en trygg person för barnet. Detta är mycket väsentligt eftersom umgängesstöd ges till barn som befinner sig i en otrygg situation. Att små barn då träffar umgängesstödspersonen så glest som var fjortonde dag kan vara alltför sällan för att en förtroendefull relation ska kunna byggas upp. Ett resonemang om vad som kan vara lämpligt utifrån barnets ålder bör finnas med i denna del. Barn deltar t.ex. inte i förskolan före ett års ålder. Frågan är hur man utifrån barnets bästa på motsvarande sätt bör tänka kring umgängesstöd när det gäller så små barn.

I riktlinjerna refererar socialförvaltningen till att lagstiftaren angett att nämnden kan svara muntligt till domstolen om nämnden har ”god kännedom om förhållandena” (s.13, 6:e st.). Förvaltningen önskar ett förtydligande om här avses de praktiska förhållandena att tillsätta umgängesstöd eller om det är barnets förhållanden som avses.



I sista stycket s. 13 och i första stycket s.14 beskrivs processen från det att domstolen beslutar fram till dess att umgängesstödet kan verkställas. I beskrivningen anges att socialnämndens utredning ska utmynna i ett ”verkställighetsbeslut” och att det av beslutet t.ex. ska framgå vilken person som blivit utsedd, för vilken tid beslutet ska gälla osv. Förvaltningen undrar om verkställigheten är ett beslut? Socialnämnden har endast i dessa fall att verkställa domstolens beslut.

Ytterligare ett klagörande skulle behövas i samma avsnitt när det gäller umgängesstöd som ska genomföras i ”öppen verksamhet”. Vikten av personkontinuitet i samband med umgängesstöd i den öppna verksamheten bör understrykas. Om personkontinuitet inte kan uppnås i umgängesstöd i en öppen verksamhet, bör socialnämnden ge ett personligt förordnande istället.

Vidare menar förvaltningen att det bör framgå tydligt att utsedd umgängesperson har skyldighet att till socialtjänsten rapportera om umgängesstödet inte är lämpligt för barnet.

Möjligheten att utse kontaktperson vid umgänge enligt socialtjänstlagen enligt 4 kap 1 § kvarstår. Detta beslutas dock efter ansökan om bistånd från en av föräldrarna och ska inte sammanblandas med umgängesstöd. Förvaltningen önskar ett förtydligande i vilka fall det kan bli aktuellt med bistånd till kontaktperson vid umgänge och hur det skiljer sig från umgängesstöd beslutat av domstol.
